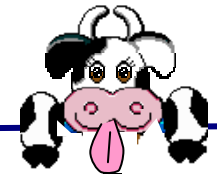

לשון הופר

גיליון מס' 22 – אוגוסט 2005

שלום רב,

שיאון

חברה ישראלית
להזרעה מלאכותית
מ"וטיפוח בע"

**המערכת:
אתר צפון**

דואר שריד 30099
טל': 6540142-04
פקס: 6545486-04

E-MAIL:
north@sion-israel.com

דרום אתר

ג' שקמים 79800 ד'
טל': 8592812/3-08
פקס: 8593381-08

E-MAIL:
south@sion-israel.com

סקירת לוח פריט-יולי 2005

לוח הפריס מתאפיין הפעם בחזרתם של מספר פריס וותיקים לצד פריס חדשים- השילוב של פריס שלהם יש בנות מ"הגל השני" ואמינות מבחינה גבוהה מאוד היא יתרון לכל מערכת טיפוח בהם חוזרים הפריס ונמצאים עדיין בטווח אינדקס החמ"מ שהרפתנים יכולים לעבוד איתם. במדינות רבות נוהגים הרפתנים להשתמש גם בפריס וותיקים בעלי אמינות מבחנים גבוהה כבסיס להזרעות "אמינות". הפעם אנו מציעים את "סקורר" ו"רגיל" כפריס בעלי אינדקס חמ"מ בגבול התחתון של לוח הפריס אולם בעלי תכונות משנה טובות היכולים לעזור לרפתנים רבים כפיתרון אמין וטוב לשיפור תכונות אלו. "אבשה" גם הוא פר וותיק אשר בנותיו מ"הגל השני" מאששות את תכונות הייצור והשיפוט הגופני הטובות שלו. לצד פריס אלו, נמצאת הקבוצה השנייה והדומיננטית של הפריס. 6-7 פריס שממשיכים כבר כשנתיים - שלוש שנים להזריע בקצב של כ- 7,000 עד 14,000 הזרעות ללוח פריס. בנותיהם היצרניות והיפות מביאות לרפתן הישראלי הישגים מקצועיים טובים מאוד. הקבוצה השלישית היא הפריס החדשים - "אגור" ו"בולס" אשר אינדקס הטיפוח דירג אותם במרכז הלוח. כל אחד מהם נכנס בשל תכונות אחרות והמלצתנו להשתמש בהם באחוזי השימוש הרשומים בסוף ולקוות שהמשך המבחן בתחלובה שנייה ושלישית יחזק את המבחן הראשוני. רבות מהרפתות משתמשות בתכונות ניהול העדר וכן בתכונות גנטיות. היתרון בתכונות אלו היא השליטה על התקדמות של כלל העדר לטווח זמן. ישנם רפתנים שנותנים דגש יתר לזיווג הפרטני של כל פרה ופרה כאשר תוכנת הניהול וגנטיקת העדר (נטע) מתייחסות למטרות המאוגדות באינדקס הטיפוח לטווח זמן של חצי שנה כל פעם. אחוזי השימוש יביאו את העדר לפרה המיטבית בטווחי הזמן הללו והם יכולים להגיע משידוכים של פרה זו או אחרת. המסופון ותכונות השידוך יתנו את הביטחון להזרעות שמידת הריבוי בשארות שלהן היא הנמוכה ביותר. ומכאן גם המלצתנו להשתמש עם כלל פרי הלוח באחוזי השימוש המומלצים וזאת במטרה "לפזר סיכונים" ולספק פתרונות של קווים גנטיים שונים לכלל הפרות בעדר. רוצה להדגיש שדרוג הפריס לפי אינדקס הטיפוח הוא חשוב אולם יש להתחשב גם בקווים

גנטיים חדשים המאופיינים בפריס שהם לעיתים בתחתית הלוח כמו "בר" ו"רגיל" שלהם ההמלצה לאחוזי שימוש הדומים ל"מוח" הנמצא בחלקו העליון של הלוח.

שינויים בין הלוחות ותכונות פולטות

הלוח הנוכחי מייצג את יציבות המבחן הנמשכת כבר מספר שנים. גם במבחן יציב יש את האפשרות לסטייה פרטנית של פר זה או אחר כפי שגם קרה במבחן הנוכחי עם "גלס" במבחן אופן ההמלטה שלו. השינוי באופן ההמלטה של בנותיו הוציאה את "גלס" מההמלצה להמשך הזרעות בעגלות. בטבלה 1 ניתן להבחין שהפריס "מוח" ו"רגיל" עלו במרבית מהתכונות בצורה הבולטת ביותר ובמיוחד בחמ"מ, חלב, חלבון ופוריות בנותיהם. "מוח" גם ירד ברת"ס. לעומתם הפריס "בר" ו"גלס" ירדו במרבית התכונות. אולם גם העליות בדומה לירידות אינן משקפות שינויים קיצוניים ומרבית הפריס נשארו בסטיות קטנות מאוד בין שני הלוחות. השינוי הגדול בדרוג הפריס חל בלוח של ינואר 2005 וזאת בשל שינוי האינדקס ואילו בלוח הנוכחי, יולי 2005, אין שינויים גדולים בדרוג הפריס. גם זו תוצאה של יציבות חיובית.

בלוח הנוכחי אפשר לזהות קבוצות פריס במספר כיוונים גנטיים לתכונות המרכזיות:

חלבניים – מוח, אגור, אבשה, טרנט

ריכוזיים – טורפדו, רצוף, דנדן, בר

משפרי סת"ס – סופון, לין, דנדן, רצוף

משפרי פוריות – סקורר, סופון, רגיל, גלס

משפרי עטין – דנדן, מרסיה, סקורר, רצוף

משפרי רגלים – דנדן, טורפדו, אגור, טרנט

פריט פולטות

הזרעת העגלות מתבססת כבעבר על פיזור רחב של הפריס. טבלה מס' 2 מתארת את דרוג 10 הפריס לפי תכונת תמותת הוולדות. מספר ההזרעות הראשונות והשניות בעגלות בתקופה של חצי שנה הוא כ- 27,000 (במרבית המשקים הן ההזרעות האפקטיביות להריון) ומכאן שפיזור אחוזי השימוש ברמה ארצית בין הפריס נע בין 4,000 הזרעות (15%) ל-1,350 הזרעות (5%) או במשק שיתופי של 300 חולבות בין 20 ל- 6 הזרעות, בהתאמה לפי אחוזי השימוש של הפר. הפריס שמתאימים "יותר" להזרעת עגלות הם הפריס בעלי אומדני הורשה נמוכים בתכונה של תמותת וולדות הנמצאת בקורלציה גבוהה עם אינדקס אופן ההמלטה. לפריס אלו נמנים "סקורר", ו"רגיל" הוותיקים שלשניהם ערכי חמ"מ נמוכים בלוח אולם הגבוהים ממרבית ממוצעי אומדני החמ"מ בכלל המשקים.

**טבלה 1: שנונייה רנו הלוחה בשנת 2005
פריים שמבחנום עלה**

שם ומספר הפר	PD04		הפרש
	ינואר 2005	יולי 2005	
מוח	458	593	135
רגיל	235	333	98
מרסיה	490	568	78
טורפדו	448	490	42
סופון	703	737	34
אבשה	423	451	28
לין	377	396	19
סקורר	383	394	11
אבשה	423	451	28
רצוף	401	407	6
פריים שמבחנום ירד			
בר	458	394	-64
גלס	501	489	-12
דנדן	435	431	-4
פריים שיצאו מהלוח			
גובר	656	403	-253
מלפון	420	189	-189
סקובו	498	483	-15
מסבו	502	500	-2

ניתן לומר ששני פריים אלו נכנסו חזרה ללוח בשל תכונת ההמלטות הטובה שלהם ושהיא בתוספת לתכונות פוריות והישרדות הבנות שלהם. בנוסף לפריים אלו נמצאים גם "לין", "טונר" ו"רצוף" שלכולם אופן המלטה קל. חמשת הפריים האחרים המומלצים לעגלות הם בעלי ערכי הורשה גבוהים יותר לתכונת תמותת הוולדות אולם השימוש בהם מומלץ למשקים אשר ממשק ההמלטות שלהם הוא טוב או לחילופין, שימוש בהם בהזרעת עגלות מבוגרות יותר אשר להן שלד, גובה ומשקל מתאימים יותר. פיזור ההזרעות ממתן את הסיכונים של אופן ההמלטה המשפיע גם על התחלובה העוקבת הן בייצור החלב והן בפורייות.

טבלה 2 – פריים לעגלות

שם ומספר הפר	חמ"מ	תמו. וולדות	המל. קשה
סקורר	394	-2.0	-0.1
רגיל	333	-1.5	-0.9
לין	396	0.0	0.0
טונר	572	0.2	0.2
רצוף	407	0.6	0.6
אבשה	451	0.9	1.5
בר	394	1.5	1.5
סופון	737	1.9	1.9
אגור	497	1.3	2.2
בולס	481	2.2	3.5

הפריים "טונר", "אבשה", "סקורר", ו"רגיל" מומלצים לשימוש רק לעגלות בלבד וזאת בשל סיבות של שימוש גבוה בעבר של הפריים במרבית העדרים – "סקורר" ו"אבשה", או פר מבטיח שרק לתכונת אופן ההמלטה יש מבחן – "טונר". ברור שכל משק יכול לבצע את השיקולים שלו ולהזריע גם פרות עם אותם פריים.

הפריים "אגור" ו"בולס" הם חדשים בלוח ונתוניהם (בצבע ירוק) מסתמכים רק על אופן ההמלטה של המבכירות. אנו נוהגים לבצע מבחן קטן של אופן המלטה בעגלות ומכאן אחוז השימוש הקטן – 5% שלהם.

ofc 3908 – היה מומלץ לעגלות בלוח הקודם אולם מבחן אופן ההמלטה שלו – גם תמותת הוולדות וגם ההמלטה הקשה השתנו לרעה ועלו עד כדי 4.0% כל אחד. שינוי כזה קורה מעט במבחני הפריים אולם יכול לקרות ואנו ממליצים לכל הרפתנים לא להזריע איתו יותר עגלות, לסמן את ההמלטות העתידיות לפר זה, להתקשר למערכת הווטרנרית ולקבל פתרונות הולמים.

6 כנך 5247 – פר אמריקאי שהזריע בעבר בישראל. בנותיו נבחנו בתנאי ישראל והמבחן הראשון שלו מתפרסם הפעם בלוח הישראלי. אנו סוברים שבמידה וקיים פר חו"ל אשר מבחנו הוא רחב היקף בעולם וביצועי בנותיו טובים בישראל, ניתן לפרסמו בלוח הישראלי. הפר הוא חלבני מאוד, עם חלבון הגבוה משומן, תאים סומטים נמוכים ושיפוט גופני יפה. "טרנט" עדיין בחיים ומייצר זרמה, אולם דרישתו בעולם גבוהה מאוד בשל מבחן מהימן וטוב במרבית מהארצות בהן הוא נבחן הכוללות את ארה"ב וארצות אירופאיות. "גל בנותיו השני" עומד למבחן בארה"ב והם מאוששות את המבחן הראשוני שלו. במרבית הארצות מבחנו מצביע על תכונת אופן המלטה טובה יותר מאשר שהתקבלה בארץ. כיוון שאנו מתייחסים בעיקר למבחן הישראלי הרי אופן ההמלטה שלו הוא בגדר הסביר אולם אחוזי ההמלטות הקשות שלו (תכונה סוביקטיבית המגיע מהרפתנים) היא 2.3%. ומכאן, שכיוון שפר זה הוא עם רמת חמ"מ גבוהה מאוד וכמות מנות הזרע שלו מוגבלת אנו מגבילים את המזריעים בשימוש להזרעות ראשוניות בלבד במיוחד בעונת הקיץ והסתיו. במידה והמשק החליט להשתמש בו בהזרעת העגלות יש להיות מודע לאחוזי ההמלטה הקשים שלו. כל הזרעה של

11. ליצי' CV 3868 (לילי אפצפון, משק אם – קיבוץ בית העמק): פר עם שיפוט גופני טוב המופיע פעם שלישית בלוחות הפריס. היחידי מבני "לורד לילי" שנשאר עדיין בלוח. בנותיו החלו את התחלובה השניה כשסך הרשומות שלו הוא 197 עם ממוצע של 262 ימיי חליבה. מצטיין בעיקר באחוזי שומן גבוהים ותאים סומטים נמוכים מאוד. בהשוואה ללוח הקודם, פוריות והישרדות בנותיו בעדר יורדת. חסרונו הבולט הוא בתכונות אופן ההמלטה שלו אשר אינם מאפשרים המלצה להזרעת עגלות. הפר נשא חיובי לגן ה-CVM ולכן השידוך שלו לפרות החשודות לנשאות בגן זה לא רצוי.

12. מידן 3758 (מידא אגנדי, משק אם – קיבוץ רבדים): הופעה שלישית שלו בלוחות הפריס. הפר הוא דוגמא לתנודות של הפריס בכניסה ויציאה מהלוחות. הוא חזר ללוח הנוכחי עם 684 רשומות המחולקות בשלוש תחלובות כשממוצע ימיי החליבה בהן הוא 181. תכונותיו הבולטות הן אחוז שומן גבוה, פוריות בנות גבוהה והישרדות טובה של בנותיו בעדר. ההמלטות הקלות של בנותיו גורמות לו להיות אחד הפריס המצטיינים באופן המלטה. מומלץ להזרעה בעגלות.

13. מרסיה 3904 (מרקה אסיוז, משק אם – קיבוץ גנוסר): פר צעיר מבטיח שנכנס ללוח בפעם הראשונה עם 393 בנות בתחלובה הראשונה עם ממוצע של 131 ימיי חליבה. בנותיו מאוזנות במרכיבי החלב עם תכונות עטין טובות מאוד. פוריות בנות נמוכה עם תאי רת"ס גבוהים מביאים להמלצה נמוכה בשימוש. אין הוא מומלץ להזרעת עגלות.

14. סקובו 3803 (סקור אבוטח, משק אם – מושב נורדיה): גם הוא פר שבעברו היה צעיר מבטיח וסוגר את רשימת הנבחנים בלוח ברמה של 584 ק"ג חמ"מ. בנותיו שופעות בחלב, הן שורדות בעדר ופוריות חיובית. אחוזי השומן והחלבון שליליים. תכונתו הבולטת היא באופן המלטה טובה ולכן מומלץ לעגלות באחוז גבוה לעגלות.

סיכום